

Kirkelig demokrati – for ungdom?

Foredrag ved Margit Lovise Holte, leder i Den norske kirkes utvalg for ungdomsspørsmål. Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007, Oslo Kongressenter (Folkets hus)

Intro

Kirkemøtet har vedtatt at de vil ha unge folk inn i de kirkelige råd. Are Kalvø sier det slik om unge som engasjerer seg:

”Vi treng ikkje mindre versjonar av dei som styrer landet. Det er kanskje det siste vi treng. Fantaserer du om å fylle Norge med Bondevikar og Hagenar på ein-tretti, kan du like gjerne begynne med narkotika”.¹

Før han fortsetter:

”Ungdommen er alltid engasjert. Det er ikkje alltid vi andre forstår det dei engasjerer seg i, eller måten dei gjer det på. Det er derfor det er så viktig at dei er engasjerte. Før dei også rundar 30 og begynner å bekymre seg for at ungdommen ikkje engasjerer seg”.²

Alle vil ha med ungdom. Jeg håper vi ikke helt vet hva vi gjør. Hvis dette blir en måte å lage 18 år gamle kopier av Nils Tore Andersen og Solveig Fiske på, da vinner vi lite. Vi har en stor jobb med å få med mange unge i kirka vår og rådene våre, men en like stor jobb med å gjøre kirkens råd til en arena som tåler og følger opp ungdommens engasjement, på ordentlig! Kanskje henger de to utfordringene sammen?

Begrunnelse

Aller først vil jeg bruke litt tid på grunnlaget. Er det selvsagt at unge folk skal ha noe å si? Det er kanskje ikke noen overraskelse at det jeg vil fremme her er at de unge bør inkluderes i beslutninger i kirka. Jeg mener at det er god demokratisk tenkning og god teologi- og menighetstenkning.

La oss begynne med en allmenn demokratisk tankegang. Parallelt med utviklingen av det kirkelige ungdomsdemokratiet har det de siste årene vært jobbet aktivt med ungdomsdemokrati også i bydels- og kommunepolitikken i Norge. En optelling i 2003 viser at det er ungdomsråd i 365 av Norges 435 kommuner.³

Mye av dette arbeidet bygger på FNs barnekonvensjon, som et enstemmig Storting i 2003 gjorde gjeldende som norsk lov. Vi er et av få land i verden som har gjort dette. I FNs barnekonvensjon står det blant annet:

**Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007,
Oslo Kongressenter (Folkets hus)**

”Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet”.⁴

Barn forstås her som alderen 0-18 år. Unges deltagelse og innflytelse i demokratiet fører til økt samfunnsansvar og tillitt til demokratiske beslutninger, konkluderes det fra juridisk hold.⁵ Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner mener at barnekonvensjonen må føre til at barn og unge ”må ses på som subjekter og aktører med egne rettigheter, også en selvstendig rett til medvirkning. Medvirkning krever at de som er berørt i en sak har reell påvirkning. For å sikre barn og unge sin medvirkning må alle involverte akseptere og forstå at barn og unge er eksperter på egen situasjon og de må se verdien av denne ekspertisen”.⁶

Noe av denne tenkningen finner vi også igjen i kirkelig sammenheng. Noen av bidragene til den såkalte ”barneteologien” deler innsteget med å gjøre barn og unge til subjekter. Basert på grunntanken om barnet som selvstendig religiøst subjekt kritiserer teologen Elisabeth Tveito Johnsen Trosopplæringsreformens grunnlagsdokumenter for å peke mer mot de voksnes og kirkens behov enn mot barnas behov.⁷

Samtidig vil jeg mene at det også finnes et annet, selvstendig kirkelig grunnlag for unges medvirkning i det kirkelige demokratiet. Spørsmålet blir da i første omgang hva som faktisk er grunnlaget for demokrati i kirka? Embete og råd-utredningen fra 1987 drøfter kirkens forhold til demokratiet og påviser både at kirken har blitt påvirket av den fremvoksende demokratitenkningen, men også har levert viktige impulser til samfunnets demokratiforståelse. Basisen for kirka må likevel ikke være naturrettslig tenkning, men fellesskap om en særlig oppgave. I egentlig forstand er det Kristus som styrer kirken, og kirkens oppdrag er å ”forkynne evangeliet og gjøre flere mennesker delaktige i den sannhet og de verdier som troen på Kristus gir”. Delaktigheten baserer seg på dette felles oppdraget. ”Alle er ”prester”, alle har en nådegave/tjeneste”.⁸

Så er poenget at dette utgangspunktet i minst like stor grad kan og bør føre til at unge inkluderes i de kirkelige styringsstrukturer. Ikke minst i luthersk sammenheng er det all mulig grunn til å inkludere alle døpte fullt ut i kirkens fellesskap⁹, og dermed også i kirkens felles oppdrag. Hvis vi vender oss til virkeligheten og ser hvem som faktisk utgjør den gudstjenestefeirende menighet, så må jeg si at mine erfaringer fra Skøyen og Lommedalen er at det er en stor andel barn og unge. Som døpte og troende er barn og unge del i kirkens fellesskap og har del i vårt felles ansvar – derfor bør de også være med å bestemme.

Det er både god demokratitenkning, god menighetstenkning og god teologi at vi skal jobbe aktivt med å i størst mulig grad inkludere barn og unge i styringen av kirka vår. Fordi de også er kirken.

Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007, Oslo Kongressenter (Folkets hus)

Mål og resultater

Hva er så status for arbeidet med å gi unge medbestemmelse i kirken?

I 1993 vedtok Kirkemøtet som målsetting at 20% av medlemmene i de kirkelige rådene bør være ungdom under 30 år. Siden den gang har noe gått bra, andre ting ikke fullt så bra.

Som en del av satsningen på Ung i kirken har det blitt jobbet ad to veier for å nå dette målet. For det første å mane til aktiv rekruttering av unge mennesker til de eksisterende, offisielle råd og utvalg. Dernest har det som kjent for de fleste her, blitt opprettet en egen ungdomsstruktur, med Ungdomsting i alle bispedømmer, som velger Ungdomsråd for sitt bispedømme. Disse sender representanter som utgjør Ungdommens kirkemøte, sammen med representanter fra de kristne ungdomsorganisasjonene.

Ungdommens kirkemøte har etablert seg som en viktig faktor i kirkedemokratiet, og blir hyppig referert på det ordinære kirkemøtet. Saker Ungdommens kirkemøte har fremmet har blitt viktige for hele kirka, ikke minst forslaget om reform av måten vi feirer gudstjeneste på i kirka vår.¹⁰ Ungdommens kirkemøte har også et selvstendig representasjon inn i den offisielle strukturen, gjennom 4 representanter til Kirkemøtet med tale og forslagsrett¹¹.

I samtlige bispedømmeråd, Mellomkirkelig råd og Kirkerådet sitter det i dag en representant under 30. Av de unge representantene i bispedømmerådene har i hvertfall 7 av 11 bakgrunn fra Ungdommens kirkemøte. Det er blitt en del av reglene for valg av Kirkeråd at "Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at (...) listen inneholder kandidater som er under 30 år"¹².

Når det gjelder menighetsrådene har satsningen foreløpig ikke båret like store frukter. Tvert i mot kan man kanskje si.

Ved de siste tre menighetsrådsvalgene har andelen unge gått jevnt nedover. Fra 8,5% i 1997 til 5,6% ved siste valg. Jeg har ikke alle svarene på hvordan vi skal få gjort noe med dette, men i første omgang kan jeg tenke meg å spørre om det nødvendigvis er ungdommen det er noe galt med?

Kjell Markset gikk i januar i fjor ut og advarte unge mot å engasjere seg i menighetsråd.

Jeg kan forstå, og til dels være enig i diagnosen, men deler ikke Marksets konklusjon. Jeg tror at vi – kirken – kan og må tilpasse måten vi jobber på også i våre besluttede organer sånn at det blir både gøy, engasjerende og meningsfullt for unge (og gamle) å sitte der. Det er mulig.

Utfordringer

Det fører oss over til veien videre. Hvordan skal vi jobbe videre med ungdom og demokrati i kirka? Hvilke spørsmål skal vi stille oss, hvilke grep skal vi ta? Her vil jeg

Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007, Oslo Kongressenter (Folkets hus)

både gi noe retning på hvilken vei jeg selv tror vi bør gå, men like mye stille spørsmål. Ikke minst fordi jeg på bakgrunn av det jeg har sagt til nå mener at vi bør diskutere disse spørsmålene med de unge selv og la dem være med og ha et avgjørende ord om hvilken vi utviklingen skal gå.

Reell innflytelse

Refleksjoner fra den kommunale jobbingen med ungdomsdemokrati¹³, og egne erfaringer viser meg at det aller mest avgjørende området for å motivere og rekruttere ungdom til å engasjere seg er at de ser at de får reell innflytelse. Det må gi oss en avgjørende retning på Kirkemøtets målsetning om 20% andel unge i råd og utvalg.

”Selvfølgelig er økt deltagelse viktig, men bare hvis det bidrar til mer innflytelse, - eller makt om du vil”.¹⁴

Innflytelsen handler selvsagt om påvirkning på utfallet av saker, at de unge blir hørt og tatt på alvor med sine meninger. Men det kan være på sin plass her å minne om at makten til å sette agendaen også må inkluderes. Hvilke saker drøfter menighetsrådene? Hva tar vi opp på kirkemøtet? Dette må også være en del av påvirkningsmuligheten. Det er viktig at de unge ikke bare blir pynt – se så kjekt, en ungdom – men at de også tas på alvor når det de sier er brysomt eller ubehagelig og peker en annen vei enn den veien de gamle menn og damer vil.

Her har det vært gitt godt rom på sentralt nivå i kirka, vi har grunn til å skryte litt av oss selv der. Ungdommens kirkemøte har blitt regnet med, og jeg tror det er en viktig grunn til at det møtet har fått den statusen det har. Samtidig tror jeg vi fremdeles har mye å gjøre på dette området på regionalt og lokalt nivå.

Videre vil jeg understreke at innflytelse for unge i kirka handler om mer enn arbeid i råd og utvalg. Kanskje vil det bety vel så mye for en 14-åring å få være med å bestemme formuleringen på bønnen som skal bes for henne på konfirmasjonsgudstjenesten, eller få velge sanger og tema til en ungdomsgudstjeneste. Innflytelsen er viktig på alle plan. Det er også viktig å understreke at ungdom ikke nødvendigvis bare er *en* stemme. Ungdom er like forskjellige som alle andre i dette landet.

Tilrettelagt informasjon

I Senter for menneskerettigheters veiledning til FNs barnekonvensjon understrekes det at formen informasjon kommer i er viktig for å oppnå reell innflytelse.

”For at barn skal ha reell innflytelse, er det dessuten en forutsetning at barn får god og tilrettelagt informasjon om ulike alternativer og konsekvensene av dem. Hvis ikke, vil ikke barnet ha reell innflytelse, men kun et skinn av innflytelse.”¹⁵

I en kirkelig verden av sakspapirer og protokoller kan selv en oppgående 40-åring gå seg vil. Ut fra målet om å inkludere unge i rådene bør det stille krav til fremstillingen av

Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007, Oslo Kongressenter (Folkets hus)

sakene, at den er forståelig og ikke unødvendig omfattende. Når det er sagt slutter jeg aldri å bli imponert over nivået på saksbehandling Ungdommens kirkemøte kommer opp med. Vi skal ikke undervurdere unge folk. Årets protokoll anbefales på det varmeste.

Samtidig kan det være grunn til et selvkritisk blikk også på arbeidet i Ungdommens kirkemøte i dette perspektivet. Vi har i stadig større grad fått en form som ligner mer og mer på det ordinære kirkemøtet. Det er viktig for demokratitreeningen. Likevel kan det spørres om ikke ungdommene også på formområdet har innspill å komme med til hvordan vi møtes og avgjør ting. Dialog mellom unge og voksne om utvikling av måten ting legges frem på og vedtas på kan være nyttig for begge.

Stemmerett og valgbarhet fra 15 år!

Til slutt vil jeg si at jeg har vanskelig for å se at det ikke er noen god grunn til at vi ikke skal gi unge stemmerett og valgbarhet i kirka fra de er 15 år.

Også forslag i kommunepolitikken er det forslag om å senke aldersgrensen for stemmerett til 16-år.¹⁶ Som kjent er religiøs myndighetsalder allerede 15 år. Det burde være en naturlig sammenheng mellom retten til å melde seg ut av kirken og retten til å være med og påvirke den gjennom valg og mulighet til å sitte i råd og utvalg. Har ble det gjort noen spede forsøk ved menighetsrådsvalget i 2005, dette bør utvides kraftig ved neste anledning i 2009.

Oppsummering

Ungdom er viktig. De er kirke nå. Vi trenger en stadig og økende jobbing med å gi rom for deres engasjement og stemme i kirka. Både demokratisk og teologisk er det all mulig grunn til det. Mye er allerede gjort, og det skal vi være stolte av, samtidig er det mye som gjenstår, ikke minst på lokalplanet i kirka. Avslutningsvis har jeg pekt på tre særlig utfordringer:

- Reell innflytelse
 - Tilrettelagt informasjon
- og
- Stemmerett og valgbarhet fra 15 år!

Takk for oppmerksomheten og lykke til med arbeidet med å være en kirke som inkluderer alle aldersgrupper.

Noter

¹ Kalvø, s. 36

² Kalvø, s. 37

³ Grande, s. 10

⁴ FNs barnekonvensjon, artikkel 12, fra Senter for menneskerettigheter, s. 33.

⁵ Senter for menneskerettigheter, s. 8.

**Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007,
Oslo Kongressenter (Folkets hus)**

⁶ Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner i nettartikkelen: *Barnekonvensjonen og retten til å delta og organisere seg*. (Lastet ned fra <http://www.ungnett.org/pages/side.aspx?nr=6162> i august 2007.)

⁷ Johnsen, s. 22-23.

⁸ Kirkerådet, s. 74-76

⁹ Jmf. Stålsett, s. 38-39

¹⁰ Ungdommens kirkemøte Sak 05/03

¹¹ For en mer utfyllende beskrivelse av strukturene beskrevet i avsnittet, se Holvedahl.

¹² § 4-2.

¹³ Berthelsen, s. 9

¹⁴ Parmann, s. 29.

¹⁵ Senter for menneskerettigheter, s. 21.

¹⁶ Parmann, s. 30.

**Konferanse om Kirkelig demokrati og valgordninger 20.-21. september 2007,
Oslo Kongressenter (Folkets hus)**

Kilder

- Berthelsen, Knud Edmund, Revolusjon eller døden!, i: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), *Vennligst vent – du rykker stadig fremover i køen*, Oslo, 2003.
- Grande, Borgny, Ungt engasjement, i: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), *Vennligst vent – du rykker stadig fremover i køen*, Oslo, 2003.
- Holtedahl, Øyvind K., Med ungdom bak rattet?, i: Marit Halvorsen Hougnæs (red.), *Den norske kirke – for folk flest*, KA-perspektiv 2005.
- Johnsen, Elisabeth Tveito, Barneteologisk religionspedagogikk, i: Johnsen, Elisabeth Tveito (red.), *Barneteologi og kirkens ritualer*, Praktisk-teologisk seminars skriftserie 14, Oslo 2007
- Kalvø, Are, Dei er så søte når dei er engasjerte, i: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), *Vennligst vent – du rykker stadig fremover i køen*, Oslo, 2003.
- Kirkerådet, *Kirkens embetet og råd*, Oslo 1987.
- Parmann, Hans Augun Fra ord til handling, i: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), *Vennligst vent – du rykker stadig fremover i køen*, Oslo, 2003
- Stålsett, Sturla, ”Barna roper i helligdommen”: for en urovekkende barneteologi, i: Johnsen, Elisabeth Tveito (red.), *Barneteologi og kirkens ritualer*, Praktisk-teologisk seminars skriftserie 14, Oslo 2007
- Senter for menneskerettigheter, *FNs barnekonvensjon – fra visjon til kommunal virkelighet*, Universitetet i Oslo